

Kniha je uzavřena obsáhlými poznámkami (které přinášejí nejen bibliografické údaje, nýbrž i další cenný materiál, jímž autor nechtěl přetížít vlastní text studií, a svědčí o Langově pracovní důkladnosti) a jmenným rejstříkem.

Původní podoba přednášek místy svazek značně poznamenává. Tak ve druhé studii jsou hlavní výklady o anarchismu na str. 57—61 a pak opět na str. 71—76, při čemž se některé problémy zčásti opakují; opakují se některé věci v několika přednáškách (na str. 33 a 184 jsou i stejné citáty), jinde je patrna mezerovitost (u přednášky pochopitelná) atd. Kniže by bývalo prospělo, kdyby autor nevydával své přednášky jako dokumenty (z velké části rychle zastaralé), ale kdyby je byl pro knižní vydání důkladně přepracoval a upravil tak, aby tvořily vyváženější celek, kdyby zvažil text místy zbytečného balastu (např. táborové provolávání slávy básníkovi na str. 202), kdyby domyslně některé problémy a nevnušel do svého výkladu předem daná schemata. Potom by také jasněji vynikl Langův přínos, spočívající ve snaze přiblížit veřejnosti na základě materiálového studia málo známé úseky Neumannovy činnosti.

Pavel Pešta

František Buriánek: *Petr Bezruč*. (Vydal Československý spisovatel v r. 1957 jako 3. svazek České řady edice Postavy a dílo; 217 stran.)

Básnická tvorba Petra Bezruče i osobnost tohoto umělce vyvolala v naší veřejnosti nejen vřelý ohlas u lidu, ale také velký zájem literárních odborníků. Proto je bezručovská literatura velmi rozsáhlá a objevují se v ní namnoze názory protichůdné. Do dlouhé řady bezručovských badatelů se začleňuje svými pracemi i František Buriánek.

Buriánek se zabývá národním umělcem Petrem Bezručem už dříve. Jednak v brožurě vydané Čs. společností pro šíření politických a vědeckých znalostí v r. 1952 (*Petr Bezruč*), jednak studií v knize z r. 1955 (*Bezruč—Toman—Gellner—Šrámek*).

V monografii z r. 1957 především shrnuje Buriánek poznatky, k nimž literatura o Bezručovi dospěla. Snaží se je zpřehlednit a utřídit, vytknout Bezručovo místo v české literatuře, zamyslet se nad vývojem básnickovy osobnosti a vysledovat ohlas jeho díla.

V první části knihy se věnuje Buriánek v 11 kapitolkách rozboru Bezručova básnického díla. Je pochopitelné, že se hlavně zaměřil na Slezské písně a Stuzkonosku modrou. Básně ze Slezských písní probírá thematicky. Sleduje jejich vztah k životní realitě a to, jak se v nich odráží básníkův život, jeho poměr k aktuální sociální problematice a jeho láska k přírodě. Buriánek zdůrazňuje typičnost bezručovských postav, jejich lidovost, konkrétnost a realističnost. Konstatuje, že Bezručův osud je spojen s osudem lidu — v tom je básnickova síla. Zamýšlí se — i když většinou stručně a nehluboce — také nad formální a jazykovou stránkou Bezručových básní. Buriánek se nezabývá všemi problémy do podrobnosti. V poznámkách odkazuje na práce už vyšlé a stručně je charakterisuje. První část knihy není uceleným pohledem na Bezručovu básnickou tvorbu; autor se v několika kapitolkách zabývá některými dílčími problémy (např.: Pojetí básníka a obraz barda ve Slezských písních; Pohled vracejícího se poutníka na Slezsko. Postava Ondráše a markýze Gero; Visionářský obraz slezského osudu; Milostná lyrika Slezských písní apod.). Důsledkem tohoto postupu je pak roztržitost výkladu. Buriánek probírá vedle sebe básně, které nevznikly současně; nepřiblíží přitom dostatečně k okolnostem, jež podnítl jejich vznik. V tom ohledu šťastnější a ucelenější pohled na básnickovu tvorbu podává Buriánkova studie o Petru Bezručovi z knihy *Bezruč—Toman—Gellner—Šrámek*, která, i když má některé nedostatky, právě proto, že sledovala básnickou činnost v celistvosti, mohla lépe a hlouběji postihnout souvislosti. Přínosem je výklad o expresionistickém rázu básni Leonidas, Kdo na moje místo atp., a výklad o rozdvojení zorného postupu v Bezručových básních na subjektivní a objektivní.

V druhé části knihy, sledující básnickovu tvůrčí osobnost a její vývoj, jsou v 8 kapitolkách vyloženy předpoklady Bezručovy básnické tvorby. Buriánek zde vychází z Bezručova života a svůj pohled zaostřuje na konec let devadesátých, na vytvoření jádra Slezských písní. Postupuje v podstatě chronologicky; zabývá se postupně jednotlivými obdobími Bezručova života a vykládá je na jedné straně pomocí dokladů z básnickovy soukromé korespondence, na druhé straně příslušnými místy z básnickovy tvorby. Tak vystupuje Bezruč za svých brněnských a pražských studií, jako poštovní úředník v Místku a v Brně a jako milovaný básník na Slezsku a v Kostelci na Hané. V této části se Buriánek zabývá také spisovatelovým vztahem k Herbenovi a Macharovi, k soudobému politickému dění, Bezručovým poměrem k „moderní“ poezii a k lidové písni. Problémy však Buriánek jenom nadhazuje a řešení se vyhýbá. Dále vysledovává Buriánek postup publikování Bezručových básní, který vždy nesouhlasil s datem jejich vzniku. Tuto část uzavírá několik stránek o lidském profilu básníka stáří. Méně je, bohužel, sledována Bezručova životní

a umělecká cesta po druhé světové válce, ač materiál (básníkovu korespondenci, různé stati jiných badatelů apod.) měl Buriánek po ruce i z tohoto období.

Třetí, nejkratší část Buriánkovy práce je věnována ohlasu básníkova díla. Je v ní sledováno působení Bezručových básní u lidu a v životě národa, v literární kritice i v poesii. Buriánek rozlišuje správně ohlas od rozruchu z básníkovy anonymity a ukazuje sociální působivost a aktuálnost umělcova díla. Věnuje pozornost i legendám, které se o básníkově šířily v lidu. Je škoda, že tato důležitá kapitola je příliš povšechná a kusá (v přehledu, na koho Bezruč působil, není zdůrazněn např. O. Lysohorský, V. Martínek aj.) a že namnoze toliko shrnuje poznámky, které o ohlasu Bezručova díla pověděl Buriánek již v prvních dvou částech knihy.

Buriánek těží z bezručovské literatury a pokouší se o synthesu. Je ovšem otázka, zda už Bezručův život a jeho dílo známe do té míry zevrubně, aby tato synthesa nebyla zatím předčasná. Skutečnost ukazuje, že Bezruče — přes všechnu dosavadní literaturu o něm — ještě docela neznáme. Např. Slezský sborník 1957/3 přináší už po vydání Buriánkovy knihy bezručovské studie s novými osvětleními některých problémů (připomínám např. stať Artura Závodského Bezručova Labutinka a básně k ní se vztíci — str. 316—336, která řeší Bezručův vztah k Františce Tomkové a to, jak tento vztah ovlivnil Bezručovu tvorbu. Závodský zde i některé básně na základě sebraného materiálu nově datuje).

Monografie o Petru Bezručovi dokládá, že se její autor seznámil i s bohatým nepublikovaným materiálem z literárního archivu Národního musea v Praze a z Bezručova památníku v Opavě. To, a skutečnost, že je kniha doložena četnými poznámkami a vysvětlivkami, že uvádí seznam nejdůležitější literatury, jí dávají ráz knihy odborné. Na druhé straně však autor neřeší problémy do hloubky, nezařadil např. také rejstřík jmen apod. A tak zůstala přístupně psaná Buriánkova publikace o Petru Bezručovi na rozhraní mezi knihou odbornou a popularisující.

Vlastimil Válek

Nejstarší česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila. (K vydání připravili akademik Bohuslav Havránek a doc. Dr. Jiří Daňhelka. Historické poznámky zpracoval doc. Dr. Zdeněk Kristen. Úvod napsal doc. Dr. Jiří Daňhelka. Vydala Československá akademie věd. Památky staré literatury české, sv. 18, Praha 1957, 342 stran.)

Dalimilova kronika patří k nejvýznamnějším památkám starší české literatury. Její význam zvětšuje ještě to, že byla pro své vlastenectví aktuální až do nové doby. Vznikla sice jako přímá reakce na naše politické a kulturní poměry konce 13. a začátku 14. století, ale svou působností společenskou i literární o mnoho tuto dobu přerostla. Přitom je příznačné, že její vliv zřetelně sílí právě v nejzávažnějších obdobích našich dějin. Po zřejmých ideových i formálních ohledech v literatuře 14. století (na příklad v legendě o sv. Prokopu) stává se zvlášť aktuální za husitství. Její hurující a varovný duch znovu ožívá v době kolem stavovského povstání bělohorského (Pavel Stránský, Proti hostinským v Čechách se do kostelův tlačícím jazykům na nedbalého Čecha učiněný okřik, Mikuláš Dačický z Heslova, Paměti). Na samém prahu bělohorské katastrofy pořízuje její první vydání Pavel Ješín. Ani potom však Dalimil nepřestává působit (i když větší možnosti měla tištěná kronika Hájkova), jak to dosvědčuje řada opisů z doby pobělohorské; jeden z nich si pořídil i Bohuslav Balbín. Důležité budišelské posláni. plnila kronika ještě v počátcích národního obrození (r. 1786 ji vydal František Faustín Procházka). V dvacátých letech 19. století se o její nové vydání dlouho bezvýsledně pokoušel Václav Hanka. Obtěže, s nimiž se setkal, jsou příznačné pro aktuálnost kroniky ještě v první polovině minulého století. Nepomohly ani posudky vyvracející podezření, že by tato památka byla Vidní nebezpečná; censura tisk nepovolila a Hanka musel na vydání čekat až do konce čtyřicátých let, kdy se mu podařilo kroniku vydat v cizině.

Dalimilova kronika se stává už u Hanky záležitostí více filologickou. Zájem úzce odborný vystupuje do popředí a míře ještě větší u dalších jejích vydavatelů.¹ Pokud se bral ohled i na méně fundovaného čtenáře, docházelo při edicích Dalimila leckdy k problematickému experimentování. Dnes tedy starší vydání této památky svým pojetím i zpracováním už nevyhovují požadavkům odborným ani čtenářským. Nová edice kroniky *Nejstarší česká rýmovaná kronika tak řečeného Dalimila* spojuje vhodným způsobem hledisko filologické i čtenářské, odstraňuje však jejích dřívější slabiny.

Úvodní stať doc. Dr. J. Daňhelky, jehož podíl na celé práci je největší, podává povšechnou orientaci v památce po stránce literárněhistorické. Dotýká se autorovy osobnosti a jeho smýšlení, vysvětluje z dobového kontextu historickospolečenského základní ideové složky díla a sleduje působení památky až do obrození. Cenné jsou Daňhelkovy postřehy o vývoji textu kroniky, které ukazují, jak původní práce byla v dlouhém časovém průběhu po-